

JAKAMISTALouden NYKYTILA JA KEHITTÄMINEN POHJOIS-POHJANMAAN KYLISSÄ

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kestävä kehitys

Syksy 2023

Iida Rainio

Kestävä kehitys

Tekijä Iida Rainio

Työn nimi Jakamistalouden nykytila ja kehittäminen Pohjois-Pohjanmaan kylissä

Ohjaaja Nina Nygren

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin jakamistalouden nykytilaa ja kehitystarpeita Pohjois-Pohjanmaan kylissä, sekä valmisteltiin hankesuunnitelma jakamistalouden kehittämistä varten kyseiselle alueelle. Opinnäytetyön tilaajana toimi Maaseudun Sivistysliitto, ja hankesuunnittelussa mukana olivat myös Pohjois-Pohjanmaan Kylät sekä 4H-yhdistys. Opinnäytetyössä tehtiin kysely- ja haastattelututkimus Pohjois-Pohjanmaan kylien asukkaille sekä kyläaktiiveille. Tutkimuksilla selvitettiin jakamistalouden nykytilannetta ja kiinnostusta, sekä toiveita sen kehittämisen suhteen.

Kyselytutkimukseen saatiin 18 vastausta, joka oli riittävä otanta opinnäytetyön tarkkuuteen. Tämän lisäksi haastateltiin kolmea kyläyhdistystoiminnassa mukana olevaa henkilöä Pohjois-Pohjanmaalta. Tutkimuksista selvisi, että Pohjois-Pohjanmaan kylissä harjoitetaan hieman jakamistaloutta, mutta sen kehittämiseen on tarvetta. Lisäksi huomattiin, että jakamistalouden eri muotoja ei aina tunnisteta. Kehittämiseen löytyi kiinnostusta, ja toiveita kartoittaessa nousi esille selkeästi tavaroiden lainaamisen ja vuokraamisen tarve. Vuokrattavaksi, lainattavaksi sekä yhteiskäyttöön toivottuja tavaroita olivat erityisesti harvoin tarvittavat, hintavat ja turhaa säilytystilaa vievät asiat, kuten erilaiset työkalut. Jakamistalouden keskus on paikka, johon jakamistalouden palvelut, kuten tilojen ja tavaroiden vuokraus, lainaaminen, ja säilytys on keskitetty. Tutkimuksessa tällaiseksi paikaksi ehdotettiin yksimielisesti kylätaloa. Opinnäytetyössä esitettiin myös digitaalisia vaihtoehtoja jakamistalouden mahdollistamiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa kylällä ei ole kylätaloa, jota voisi hyödyntää jakamistalouden keskuksena. Digitaalisia palveluja, joilla jakamistaloutta voidaan mahdollistaa, ovat esimerkiksi erilaiset sosiaalisen median kanavien ryhmät, tai erikseen tähän tarkoitukseen kehitetyt puhelinsovellukset.

Tutkimuksen lisäksi laadittiin hankesuunnitelma Maaseudun Sivistysliitolle. Kyläyhdistysten jakamistalouden palvelujen kehitystä rajoittavat tällä hetkellä henkilö- ja taloudelliset resurssit, ja hankkeella pyritään löytämään ratkaisuja ja auttamaan kyläyhdistyksiä kehitystyössä. Hankkeessa kehitetään kymmenen pilottikylän avulla jakamistaloutta ja testataan erilaisia toimintamalleja. Näitä toimintamalleja ovat esimerkiksi digitaaliset jakamistalouden palvelut, tavarakokonaisuudet ja aineeton jakaminen.

Avainsanat Jakamistalous, kiertotalous, jakamistalouden keskus

Sivut 26 sivua ja liitteitä 2 sivua

Degree Programme in Sustainable development

Author Iida Rainio

Subject Current State and Development of the Sharing Economy in the Villages of the Northern Ostrobothnia

Supervisor Nina Nygren

Abstract

Year 2023

This thesis examined the current state and development needs of the sharing economy in the villages of Northern Ostrobothnia and a project plan for the development of the sharing economy was prepared. The thesis was commissioned by the Association for Rural Culture and Education (Maaseudun sivistysliitto). Pohjois-Pohjanmaan Kylät and 4H association also participated in the project. In the thesis, a survey and an interview were conducted for residents and village activists of Northern Ostrobothnia. The research examined the current state and interest of the sharing economy as well as wishes for its development.

There were 18 responses to the survey, which was sufficient sampling for the accuracy of the thesis. In addition to this, three people involved in village association activities in Northern Ostrobothnia were interviewed. According to the survey and interview respondents, there is some sharing economy in the Northern Ostrobothnia villages, but there is a significant need to develop it. In addition, it was noted that different forms of the sharing economy were not always identified. Interest in development was found, and the need for borrowing and renting supplies was clearly highlighted in the mapping of wishes. Not only items for rent, borrowing and shared use but also goods that are costly or require a lot of storage space were considered rarely necessary, such as various tools. The sharing economy center is the place where sharing economy services, such as renting out premises and goods, borrowing, and storing, are centralized. In the study, as such a place was unanimously proposed to be a village house. The thesis also presented digital options for enabling the sharing economy, for example in situations where the village does not have a village house that could be used as a center for the sharing economy. Accordingly, digital services that enable the sharing economy, include, for example, various groups of social media channels, or telephone applications developed separately for this purpose.

In addition to the research, the thesis drafted a project plan for the Association for Rural Culture and Education was prepared. The development of the sharing economy services of village associations is currently limited by human and financial resources and therefore, the project aims to find solutions and help for village associations in their development work. The project will use ten pilot villages to develop the sharing economy and test different operating models. These operating models include digital sharing economy services, packages of supplies and immaterial sharing.

Keywords Sharing economy, circular economy, center of the sharing economy

Pages 26 pages and appendices 2 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Mitä on kiertotalous ja jakamistalous?	2
2.1	Kiertotalous	2
2.2	Jakamistalous	3
2.2.1	Jakamistalous maaseudulla	4
2.2.2	Jakamistalous ja ympäristö	5
3	Tarve, tausta ja organisaatiot	7
4	Tutkimus	9
5	Tulokset	11
5.1	Jakamistalous Pohjois-Pohjanmaan kylissä tänä päivänä	12
5.2	Jakamistalouden haasteet	13
5.3	Jakamistalouden kehittämistoiveet	14
5.4	Haastattelututkimuksen tulokset	16
5.4.1	Jakamistalouden nykytila	16
5.4.2	Kehitystoiveet ja tarpeet	17
6	Yhteenveto	20
6.1	Hankesuunnitelma	20
6.2	Johtopäätökset	24
	Lähteet	27

Kuvat ja taulukot

Kuva 1. Jakamistalouden vaikutuksia	6
Kuva 2. Pohjois-Pohjanmaan Kylien seutukunnat	10
Kuva 3. Vastausjakauma lainaamisen tai vuokraamisen mahdollistavista paikoista kylillä.	13
Kuva 4. Vastausjakauma jakamistalouden keskuksen sijainnista kylällä.	15

Taulukko 1. Lainattavaksi, vuokrattavaksi ja yhteiskäyttöön toivottuja tavaroita sekä palveluita.....	14
Taulukko 2. Haastateltavat ja heidän edustamansa kylät	16
Taulukko 3. Haastatteluissa esitellyt ideat tavarakokonaisuuksista	19
Taulukko 4. Suunnitelman suositeltu sisältö.....	24

Liitteet

- Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma
- Liite 2. Haastattelukysymykset

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Pohjois-Pohjanmaan kylien jakamistalouden tilannetta ja toiveita sen kehittämiseen tulevaisuudessa. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksella, joka oli avoinna kuukauden ajan kesällä 2023. Kyselyn tuloksia täydennettiin kolmella haastattelulla, joilla pyrittiin saamaan tarkempi katsaus kyseisten kylien jakamistalouden tilanteeseen ja resursseihin, sekä siihen, millaisia toiveita näissä kylissä on jakamistalouden kehittämisestä. Tutkimusten lisäksi osana opinnäytetyötä laadittiin hankesuunnitelma Maaseudun Sivistysliitolle jakamistalouden kehittämisestä Pohjois-Pohjanmaan kylissä hyödyntäen tutkimuksessa saatuja tuloksia.

Jakamistaloutta on esimerkiksi tavaroiden lainaaminen, vuokraaminen ja yhteiskäyttö. (Jakamistalous.fi, n.d.). Ennen jakamistalouden käsitteen yleistymistä on puhuttu vaihdantataloudesta, ja sitä on harjoitettu maaseuduilla hyvin pitkään. Kylien taloudet ovat tehneet yhteistyötä muun muassa maanhoidossa sekä rakentamisessa (Elävä perintö, n.d.). Kuitenkin maaseuduilla olevat taloudet ovat hyvin omavaraisia esimerkiksi kalustonsa suhteen, eikä samanlainen yhteistoiminta ja työkoneiden yhteisomistajuus ole tarpeellista kuten ennen. Maaseuduilla kyläyhdistykset ja -seurat ovat isossa roolissa kylän toiminnan järjestämisessä, ja ne ovat myös tahoja, jotka suurimmaksi osaksi mahdollistavat nykyistä jakamistaloutta kylien asukkaille. Jakamistaloudella on merkittäviä positiivisia ilmastovaikutuksia, sillä omistamisen sijaan keskitytään lainaamiseen, vuokraamiseen ja yhteiskäyttöön. Näin ollen esimerkiksi yksityisautoilu voi vähentyä, jos oman auton omistamisen sijaan auto vuokrataan tarvittaessa, tai tuttavilta lainataan tarvittavia työkaluja omien hankkimisen tilalta. Jakamistalouden periaatteiden mukaan tavoitteena on myös valmistaa kestävämpiä, korjattavia sekä kierrätettäviä tavaroita, mitkä lisäävät tuotteen käyttöikä ja pidentävät tuotteiden elinkaarta. Jakamistaloutta on myös aineeton jakaminen, joka on esimerkiksi oman osaamisen jakamista tai auttamista. Erilaiset jakamistaloutta hyödyntävät palvelut ovat lisääntyneet viime vuosina runsaasti, ja jakamistalous on muuttunut myös suureksi bisnekseksi muun muassa Airbnb:n ja Uberin myötä. (Harmaala ym., 2017, ss. 23–42)

Opinnäytetyön tavoitteena oli sekä selvittää jakamistalouden nykytilaa, että kehittämismahdollisuuksia ja siihen liittyviä toiveita Pohjois-Pohjanmaalaisissa kylissä. Tutkimuskysymykset, joilla näitä asioita lähdettiin selvittämään, olivat:

1. Millaista jakamistaloutta Pohjois-Pohjanmaan kylissä harjoitetaan?

2. Onko Pohjois-Pohjanmaan kylissä tarvetta jakamistalouden kehittämiseksi?
3. Millaisia toiveita tai tarpeita jakamistalouden suhteen kylissä on?

Opinnäytetyö keskittyi Pohjois-Pohjanmaan alueella sijaitseviin kyliin. Työn tilaajana toimi Maaseudun Sivistysliitto, joka on valtakunnallinen aikuiskoulutus- ja kulttuurijärjestö, jonka lisäksi mukana opinnäytetyön laadinnassa ovat olleet Pohjois-Pohjanmaan Kylät, sekä 4H-yhdistys. Pohjois-Pohjanmaan Kylillä, sekä Maaseudun Sivistysliitolla on hyvät yhteydet Pohjois-Pohjanmaalaisiin kyliin, ja näitä kontakteja sekä tietotaitoa on hyödynnetty opinnäytetyötä laadittaessa.

2 Mitä on kiertotalous ja jakamistalous?

Jakamistaloudessa välttämätöntä ei ole tavaroiden omistaminen, jotta niitä on mahdollista käyttää. Yleisiä jakamistalouden muotoja ovat lainaaminen, vuokraaminen sekä yhteisomistajuus. Jakamistaloudella voidaan edistää resurssien viisasta käyttöä, ja vähentää omistettavien harvoin käytettävien ja tilaa vievien asioiden määrää. (Jakamistalous.fi, n.d.)

Jakamistaloutta on ollut hyvin pitkään, vaikkakin sanana se on varsin uusi. Vaihdamataloutta on harrastettu jo ennen varsinaisen rahan käyttöä, ja siitä edelleen kehittynyt ja kasvanut tullen nykyaikana myös bisnekseksi. Erityisesti digitaalisuus on tuonut mukanaan ison harppauksen jakamistaloudessa. Hyödykkeitä ja palveluita on mahdollista löytää digitaalisia alustoja hyödyntämällä, ja se mahdollistaa myös vertailevan valinnan esimerkiksi sijainnin avulla. (Saranne, 2016)

Kiertotaloudessa tuotteet ja materiaalit pysyvät kierrossa mahdollisimman pitkään, eikä kasvun tulisi tapahtua luonnonvarojen kuluttavalla tavalla. Kiertotalouden periaatteen mukaan jätettä syntyisi vähän jos ollenkaan, sillä tuotteiden ja palveluiden mahdollisimman pitkät elinkaaret pyritään huomioimaan jo suunnitteluvaiheessa. Jakamistalous on osa kiertotaloutta, sillä esimerkiksi tavaroiden vuokraaminen omistamisen sijaan kuuluu kiertotalouden toimintamalleihin. (Sjøstedt, 2018)

2.1 Kiertotalous

Kiertotalous on talousmalli, jossa pyritään pitämään aineet kierrossa mahdollisimman pitkään välttämättä turhaa jätettä. Niin raaka-aineet kuin tavarat kierrätetään ja uusiokäytetään niiden elinkaaren tultua päätökseen. (Suomen ympäristökeskus, 2019) Kiertotalousajattelussa

jätettä ei synny, vaan toisen jätte on jollekin raaka-aine, ja näin materiaali siirtyy kierrossa eteenpäin hyödynnettäväksi (Saranne, 2016). Kiertotaloudessa pyritään pidentämään materiaalien elinkaarta ja luomaan suljettu kierto, jolloin jätteen määrä voidaan minimoida (Harmaala ym., 2017 s. 28). Kiertotalouteen kuuluu myös merkittävässä osassa jakamistalous, jossa omistamisen sijaan asioita esimerkiksi lainataan, vuokrataan tai omistetaan yhdessä muiden kanssa (Tieteen termipankki, n.d.).

Kiertotalouden uskotaan vastaavan moniin eri haasteisiin, niin ympäristöllisiin kuin taloudellisiin. Kiertotalous tuo mukanaan uusia toimintatapoja sekä liiketoimintamahdollisuuksia, ja on keino kohti luonnonvarojen kestäväää käyttöä. (Kivijakola, 2022, ss. 8–10) Kiertotalouden periaatteisiin kuuluu kiertojen sulkeminen, kuten materiaali- tai ravinnekierrat, tuotteiden kestävyys ja korjattavuus sekä materiaalien kierrätettävyys (Sjöblom & Virsu, 2021, s. 266).

Uusia liiketoimintaideoita syntyy jatkuvasti kiertotalouden käsitteen alle, ja erityisesti runsaasti luonnonvaroja kuluttavat toimialat hyötyvät kiertotalouden kehittämisestä. Kiertotaloudella on todella suuri merkitys niin ympäristöllisesti kuin taloudellisesti. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja luonnonvarojen säilyminen ovat tuloksia kiertotalousmallin kehityksestä ja hyödyntämisestä liiketoiminnassa. Esimerkiksi materiaalien tehokkaampi käyttö tuo myös taloudellisia säästöjä, ja kestävämpien tuotteiden valmistus vähentää jätteen päätyvien tuotteiden määrää. (Savolahti, n.d.)

2.2 Jakamistalous

Jakamistalous on osa kiertotaloutta. Siinä tärkeämpää on asioiden, tavaroiden ja palveluiden käyttäminen kuin niiden omistaminen. Jakamistalous mahdollistaa sellaisten resurssien tehokkaamman käytön, jotka jäävät muuten vähäiselle hyödyntämisasteelle, sekä sen, ettei tavaroita ja hyödykkeitä ole välttämätöntä omistaa, vaan voidaan siirtyä omistamisesta käyttöoikeuteen esimerkiksi vuokraamalla, lainaamalla tai yhteiskäytöllä. Jakamistalous on nimensä mukaisesti taloutta, mutta se ei rajaa mahdollisuuksiinsa vain fyysisiä tavaroita, vaan jakamistaloutta voidaan hyödyntää myös palveluissa. (Harmaala ym., 2017, ss. 23–26) Tärkeänä jakamistaloudessa on vastata kysyntään tarjoamalla helppoja ja edullisia ratkaisuja (Harmaala ym., 2017, ss. 50–53).

Niin kuluttajan kuin kulutuksen rooli jakamistaloudessa on merkittävä. Ihmiset luovat jakamistalouden palveluita joko palvelun tarjoajina tai kuluttajan roolissa. Jakamistalous on suuremmissa mittakaavassa vielä alkutekijöissään, ja esimerkiksi Euroopassa sen rooli

kasvaa vuosittain merkittävästi. Majoitus, matkustajaliikenne ja kotitalouspalvelut ovat yksittäisiä esimerkkejä suurimmista jakamistalouden sektoreista EU:n alueella. (Harmaala ym., 2017, ss. 31–35)

Jakamistalouden synnystä on voitu erottaa kaksi suurta kysynnän kohdetta, mitkä olivat Airbnb ja Uber. Nämä levisivät San Franciscosta maailmalle, ja niiden innoittamana on syntynyt lukuisia muita erilaisten jakamistalouden palveluiden tarjoajia. (Harmaala ym., 2017 s. 42) Kuitenkaan uusi asia ei jakamistalous ole, vaikka sana jakamistalous on yleistynyt vasta myöhemmin. Yhteisessä omistuksessa on ollut jo aikaisemminkin tavaroita. Esimerkiksi maalla on pitkään ollut käytössä yhteisiä työkoneita. Opinnäytetyön kirjoitushetkellä jakamistalouden voidaan ajatella olevan lähes arkipäivää erityisesti kaupunkikeskittymissä, sillä taloyhtiöt tarjoavat asukkaille lainattavaksi erilaisia tavaroita, kuten lumilapiota tai ruohonleikkuria.

Kirjassa ”Jakamistalous” (Harmaala ym., 2017) on jakamistalouden palvelut jaettu kolmeen kategoriaan: tuotteet palveluina, kierrätysmarkkinoihin sekä yhteisölliseen elämäntapaan. Kun puhutaan tuotteista palveluina, tarkoitetaan yleensä vähän tarvittavan tavarain lainaamista, vuokraamista tai yhteiskäyttöä, kuten auton vuokraamista. Kun käyttämättä jääneet tavarat myydään esimerkiksi Tori.fi:ssä tai Facebook-kirpputoreilla, puhutaan kierrätysmarkkinasta. Kolmantena liiketoimintatyyppinä on yhteisöllinen elämäntapa, mikä voi tarkoittaa asunnon tilapäistä vuokraamista, yhteisten tilojen hyödyntämistä, tai ylimääräisen kotiruuuan jakamista muille. Jakamistalouden suosiota kiihdyttää muun muassa sen helppous, joustavuus ja riippumattomuus. (Harmaala ym., 2017)

2.2.1 Jakamistalous maaseudulla

Maaseudulla on pitkät perinteet jakamistalouden harjoittamisessa, ja esimerkiksi talkookulttuuri on ollut siellä tavallista. Yhdessä on käännetty peltoja ja tehty heinät vuoron perään kyläläisten pelloilla. (Elävä perintö, n.d.) Haastattelututkimuksessakin (katso luku 5) esille nousseut osuuskuntatoiminta mahdollisti ennen maaseuduilla maatalouskoneiden yhteishankintaa ja -käyttöä, eikä jokaisella tilalla näin tarvinnut olla kokonaan omaa kalustoa. Haastatteluissa kävi ilmi, että maaseudulla tilat sekä yksittäiset taloudet ovat pääosin omavaraisia kalustonsa suhteen, eikä jakamistalouden toimintamalleja hyödynnetä yhtä runsaasti kuin aikaisemmin. Kyläyhdistyksillä on maaseudulla suuri rooli jakamistalouden mahdollistajina, ja niiden kautta on usein mahdollista vuokrata esimerkiksi kylätalo juhlayhtöön. Aktiiviset kyläyhdistykset ja kyläseurat voivat myös oma-aloitteisesti organisoida kyläläisille kirpputorimahdollisuuden tai hankkia kyläyhdistykselle jonkin laitteen

kyläläisten lainattavaksi. Kuitenkin kyläyhdistystoiminnan ollessa hiljaista, on maaseuduilla jakamistalous rajoittunut yleensä naapuriapuun ja ystävien auttamiseen. (Henkilökohtainen tiedonanto, 7.8.2023, 11.8.2023 & 14.8.2023)

Maaseudulla välimatkat ovat usein pitkiä ja julkinen liikenne vähäistä. Tämän vuoksi lähes jokaisella taloudella on oltava oma auto, ja vähäisten palveluiden takia myöskään jakamistalouden palveluita ei ole yhtä runsaasti tarjolla kuin kaupungeissa. Aktiivisella naapuriavulla ja auttavalla lähipiirillä on maaseudulla iso merkitys myös esimerkiksi palveluiden vähyydestä johtuen. Tällä on vaikutusta myös sosiaaliseen elämään lisäten näin yksilöiden hyvinvointia. (Mäenpää, 2020) Maaseuduilla on pitkät perinteet niin naapuriavulla, kuin muillakin jakamistalouden muodoilla, vaikkakin se riippuu paljon myös kyläyhteisöjen aktiivisuudesta ja oma-aloitteisuudesta. Tavaroiden omistamisessa ollaan enemmän omavaraisia, mutta yhteisöllisyyden ja vähäisten palveluiden myötä oman avun jakaminen ja toisten auttaminen on yleistä maaseuduilla. Kyläyhdistykset ja kyläseurat vastaavat useimmissa kylissä jakamistalouden mahdollistamisesta tällä hetkellä, kun taas kaupungeissa jakamistalouden palveluista monet ovat yritysten organisoimia ja hallinnoimia. (Henkilökohtainen tiedonanto, 7.8.2023, 11.8.2023 & 14.8.2023)

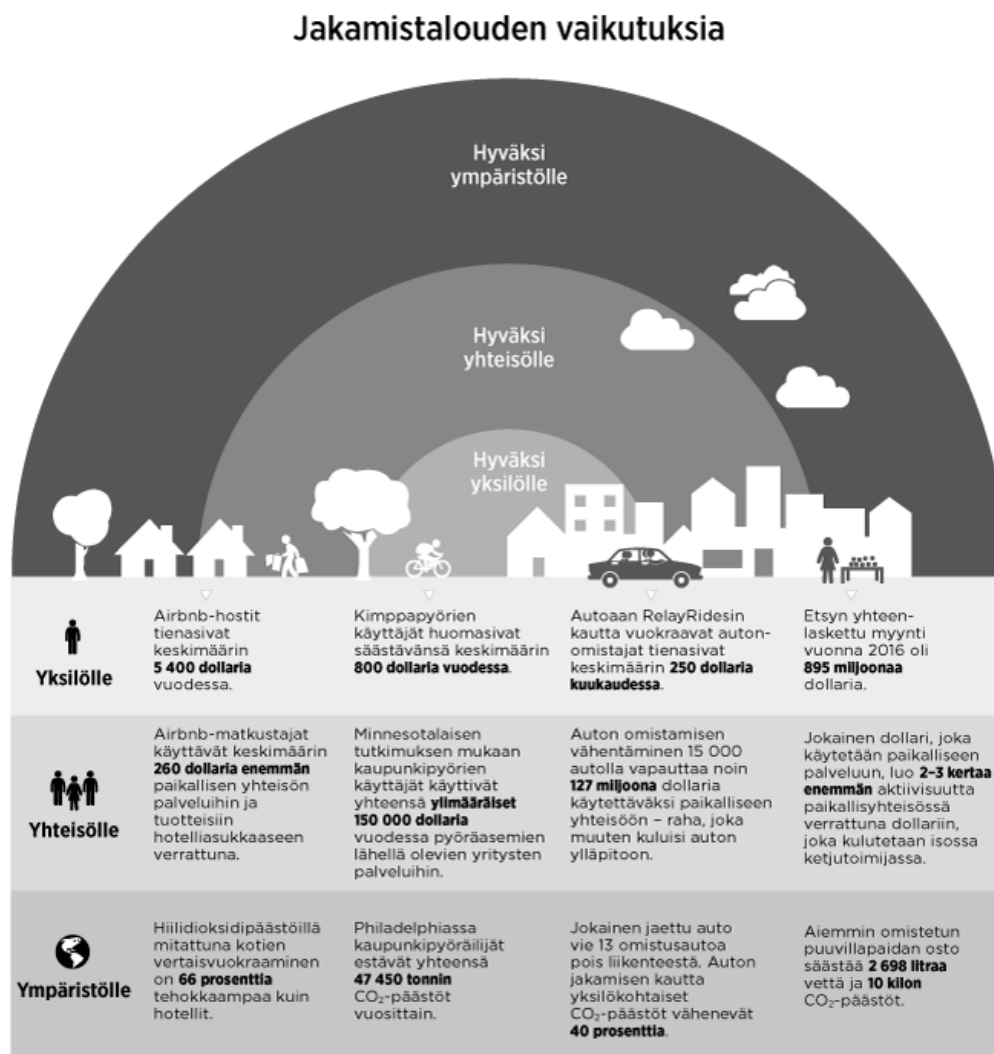
2.2.2 Jakamistalous ja ympäristö

Tieto ilmastonmuutoksesta ja luonnonvarojen hupenemisesta ovat saaneet ihmiset ajattelemaan yhä enemmän omaa kulutuskäyttäytymistään ja aiheuttamia vaikutuksia ympäristölle. Kun hyödynnetään jakamistalouden periaatteita, on perusajatuksena ihmisten vähäisempi tarve omistaa tavaraa. Ympäristön kannalta ajateltuna tällä on positiivisia vaikutuksia luonnonvarojen riittävyteen, koska näin ollen uusia tavaroita on tarve valmistaa vähemmän. Ekologisuuden ja ympäristön huomioon ottamisen tulisi lisätä myös tuotteiden laatua, kestävyyttä sekä korjattavuutta. Näin tuotteiden elinkaari pitenee ja yksi hyödyke palvelee yhä useampia käyttökertoja sekä käyttäjiä. Kun tuotteiden elinkaari pitenee, on sillä vaikutusta myös jätteiden määrän vähentymiseen. (Tertsunen, 2016)

Kirjassa ”Jakamistalous” (Harmaala ym., 2017, ss. 167–169) todetaan jakamistalouden olevan askel kohti kestäväää kehitystä, ja poispäin lineaarisesta kulutusmallista, mutta ei yksin itse tuo ratkaisuja, vaan kannustaa ja näyttää tietä parempiin valintoihin. Jakamistalouden periaatteiden avulla voidaan saada aikaiseksi päästövähennyksiä, ja vähennettyä muita saasteita ja luonnonvarojen tuhlailevaa käyttöä. Resurssiviisautta lisäämällä voidaan saada ylikulutusta vähennettyä ilman kasvun pienentymistä, sillä maapallolla kuitenkin on rajalliset resurssit ihmisten hyödynnettävissä. (Harmaala ym., 2017, ss. 167–169)

Kuitenkin yksittäisille ihmisille jakamistalouden harjoittamisessa päämotiivina ei aina ole ympäristönäkökulmat, vaan syyt voivat liittyä rahan säästämiseen tai hankintaan, tilanpuutteeseen tai mukavuudenhaluun. Yhä enenevässä määrin tavoitteena on saada ympäristönäkökulmien huomioiminen yhdeksi päätekijöistä jakamistalouden suosion lisäämisessä, ja tähän on hyvä kiinnittää huomiota esimerkiksi jakamistalouden palveluita markkinoidessa tai niistä viestittäessä. Kuvasta 1 huomataan, että jakamistalouden vaikutukset ulottuvat monille eri tasoille, mutta edelleen suuret vaikutukset kohdistuvatkin juuri ympäristöön. Kokonaisuudessaan päästöjen vähentyminen on merkittävä tekijä jakamistalouden myötä syntyneistä monista positiivisista vaikutuksista. (Harmaala ym., 2017, ss. 171–172)

Kuva 1. Jakamistalouden vaikutuksia (Harmaala ym., 2017, s. 172).

3 Tarve, tausta ja organisaatiot

Opinnäytetyön aiheena on jakamistalous Pohjois-Pohjanmaan kylissä. Työn tilaaja oli Maaseudun Sivistysliitto ry. He olivat suunnittelemassa yhdessä Pohjois-Pohjanmaan Kylien ja 4H-yhdistyksen kanssa hankkeita kierto- ja jakamistalouteen sekä kyläturvaan liittyen Pohjois-Pohjanmaan alueelle. Tästä kokonaisuudesta kierto- ja jakamistalouden osa kuului opinnäytetyön aiheeseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä taustatutkimusta jakamistalouden tilasta ja toiveista Pohjois-Pohjanmaan kylissä, mitä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa hankesuunnittelussa. Tutkimuksen lisäksi valmisteltiin hankesuunnitelma kohdealueelle jakamistalouden kehittämiseksi. Tutkimuksessa selvitettiin ajankohtaista jakamistalouden tilannetta kohdealueella, sekä millaisia jakamis- ja kiertotalouden tapoja ja keinoja kylissä tarvittaisiin, tai oltaisiin valmiita kehittämään. Kyselytutkimusta täydennettiin haastatteluiden avulla. Tilaajan toiveena oli myös saada teoriapohjaista materiaalia sekä kierto- että jakamistaloudesta, jota voidaan hyödyntää mahdollisen tulevan hankkeen toteuttamisen apuna.

Tutkimuksen kohdealue oli Pohjois-Pohjanmaan maakunta ja siellä sijaitsevat kylät. Pohjois-Pohjanmaa on Suomen toiseksi suurin maakunta, ja se on pinta-alaltaan 36 818 km² (Pohjois-Pohjanmaan liitto, n.d.). Pohjois-Pohjanmaan maakunta on jaettu 34 kuntaan, ja niistä 11 on kaupunkeja. Oulu on Suomen 5. suurin kaupunki, ja samalla Pohjois-Pohjanmaan maakuntakeskus. (Pohjois-Pohjanmaan liitto, n.d.; Valtioneuvosto, 2012, s. 145)

Maaseudun Sivistysliitto (MSL) on aikuiskoulutus- ja kulttuurijärjestö, joka toimii koko Suomen alueella (Maaseudun Sivistysliitto, n.d.-a). Se on perustettu vuonna 1952 (Maaseudun Sivistysliitto, n.d.-b). Maaseudun Sivistysliitossa työskentelee lähes 30 henkilöä, luku vaihtelee jonkin verran käynnissä olevien hankkeiden mukaan. Toimipisteitä Maaseudun Sivistysliitolla on viisi; keskustoimisto Helsingissä, ja aluetoimistot Joensuussa, Saarijärvellä, Oulussa, sekä Nurmeksessa. (Maaseudun Sivistysliitto, n.d.-c)

Maaseudun Sivistysliitto jakautuu neljään erilaiseen teemaan, jotka ovat kansalaistoiminta, ympäristö, taide sekä Ajatuspaja Alkio. Kansalaistoiminnan tiimi tuottaa koulutuksia, kehittää MSL-verkko-opistoa sekä pedagogisia työkaluja, ja tekee viestinnällistä yhteistyötä jäsenjärjestöjen kanssa. Lisäksi se osallistuu koulutussuunnitteluun ja tekee yhteistyötä muiden opintokeskusten kanssa. Kansalaistoiminnassa kuullaan ihmisiä sekä yhteisöjä, ja

otetaan ihmiset mukaan heidän omien asioidensa kehittämiseen. Tarkoituksena on tukea kuntien elinvoimaisuutta, edistää lähidemokratiaa ja innostaa ihmisiä ottamaan vastuuta omasta ympäristöstään uudistamalla, kouluttamalla ja verkostoitumalla. (Maaseudun Sivistysliitto, n.d.-a)

Yhdessä paikallisten yhteisöjen kanssa Maaseudun Sivistysliitossa kehitetään ilmastoviisasta toimintaa kylien ja kuntien tasolla. Kylä- ja asukasyhteisöille tarjotaan koulutusta ympäristöasioista, tehdään kylien ympäristöjen kunnostusta sekä kehitetään paikallisia ratkaisuja esimerkiksi energiantuotantoon, kierrätykseen ja liikkumiseen. Ympäristöteeman tavoitteena on ympäristösivistyksen edistäminen. Maaseudun Sivistysliitto järjestää myös kulttuuri- ja taidetilaisuuksia yhteistyössä jäsenjärjestöjen ja kumppaneiden kanssa, sekä tukee taiteen harjoittajia ja harrastajia. MSL ylläpitää taidekokoelmaa ja kannustaa taidetyöllä keskusteluun sekä luovaan ajattelutapaan, ja yhtenä tavoitteena onkin taiteen vaikutusten jakautuminen myös maaseuduille. ITE-taiteen parissa tehtävä kartoitustyö, sen talletus ja tunnetuksi tekeminen on osa MSL:n taidetyötä. (Maaseudun Sivistysliitto, n.d.-a) Ajatuspaja Alkiossa tuotetaan tietoa toiminnan kehittämiseksi sekä yhteiskunnallisen päätöksenteon tukemiseksi, muun muassa uusien näkökulmien ja toimenpide-esitysten muodossa. Ajatuspaja verkostoituu eri toimijoiden kanssa ja kannustaa sivistykseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. (Maaseudun Sivistysliitto, n.d.-a)

Suomen Kylät edustaa paikallisia kylä- ja asukasyhdistyksiä, ja tekee työtä paikallisuuden ja elinvoimaisuuden eteen. Suomen Kylät haluaa tarjota asukkaille sekä paikallisyhdistyksille mahdollisuuden hyvään ympäristöön, palveluihin, ja osallisuuteen. Se järjestää tapahtumia, kouluttaa kyläyhdistyksiä ja vaikuttaa valtakunnallisesti. (Suomen Kylät, n.d.-a) Suomen Kylät jakautuu maakunnallisiin yhdistyksiin, joita on yhdeksäntoista kappaletta, ja ne yhdistävät Suomen Kylät paikallisiin kyläyhdistyksiin. Maakunnalliset kyläyhdistykset kattavat koko Manner-Suomen. Maakunnalliset kyläyhdistykset ovat:

1. Etelä-Karjalan Kylät ry
2. Etelä-Pohjalaiset Kylät ry
3. Järvi-Suomen Kylät ry
4. Kainuun kylätoiminta
5. Hämeen Kylät ry
6. Keski-Pohjalaiset Kylät ry
7. Keski-Suomen Kylät ry
8. Kymenlaakson Kylät ry
9. Lappilaiset Kylät ry

10. Pirkan Kylät ry
11. Aktion Österbotten
12. Pohjois-Karjalan Kylät ry
13. Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry
14. Pohjois-Savon Kylät ry
15. Päijät-Hämeen Kylät ry
16. SataKylät ry
17. Uudenmaan Kylät ry
18. SILMU-kylät ry
19. Varsinais-Suomen Kylät ry (Suomen Kylät, n.d.-b).

Pohjois-Pohjanmaan Kylät ovat Suomen Kylien maakunnallinen yhdistys, ja edustaa Pohjois-Pohjanmaalaisia kyliä (Tembo & Kuosmonen, 2021, s. 14). Sen toiminta-alue on jaettu kahdeksaan seutukuntaan (Pohjois-Pohjanmaan Kylät, n.d.-a). Pohjois-Pohjanmaan Kylät järjestää muun muassa erilaisia koulutuksia ja tapahtumia, ja toimii edunvalvojana edistäen niin yhteistyötä kuin hyvinvointia alueellaan. (Tembo & Kuosmonen, 2021, s. 14)

4H-yhdistyksen tavoitteena on sekä ohjastaa nuoria yrittäjyyteen, että löytämään mieluista harrastustoimintaa. 4H-yhdistyksiä on eri puolilla Suomea yhteensä lähes 200. (4H, n.d.-a) 4H toiminta on suunnattu lapsille ja nuorille, ja se tarjoaa tietoja ja taitoja, joilla tuetaan heidän kasvuun ja oman paikkansa löytämistä yhteiskunnassa sen aktiivisena jäsenenä (4H, n.d.-b). 4H edistää nuorten työllistymistä sekä yrittäjyyttä esimerkiksi järjestämällä koulutuksia, auttamalla perustamaan oman 4H yrityksen, tai työllistämällä nuoria erilaisiin työtehtäviin (4H, n.d.-c).

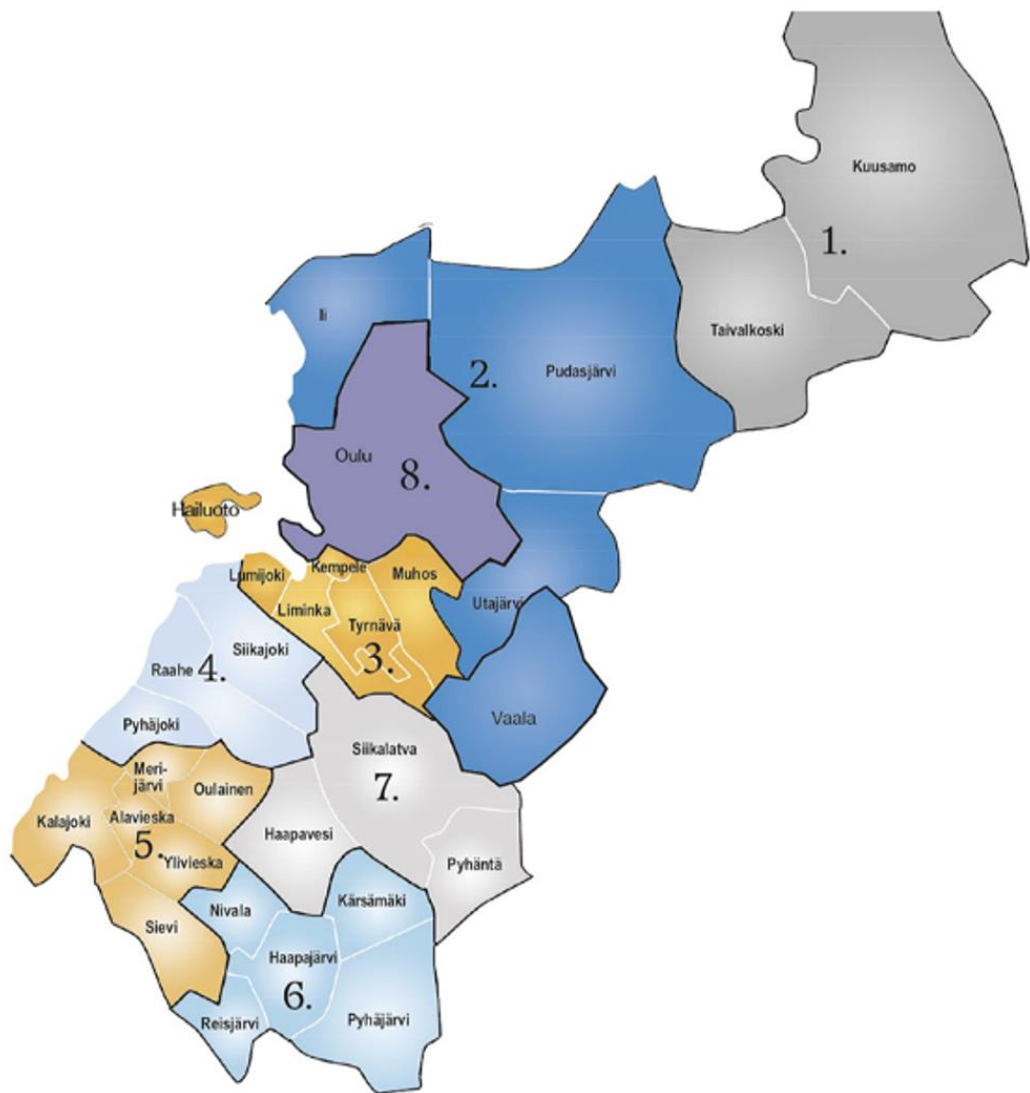
4 Tutkimus

Tämän opinnäytetyön empiirisen osuuden tarkoituksena oli selvittää, kuinka paljon sekä minkälaista jakamistaloutta Pohjois-Pohjanmaan kylissä harjoitetaan tällä hetkellä. Sen lisäksi kartoitettiin halukkuutta lähteä tulevaisuudessa kehittämään kylän jakamistaloutta, sekä selvitettiin toiveita ja ideoita kylän jakamistalouteen liittyvistä tarpeista. Tutkimuksessa hyödynnettiin kysely- sekä haastattelututkimuksia. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna, johon oli luotu valmiit kysymykset (liite 2) haastattelussa olleille (Hyvärinen ym., n.d.). Kyselytutkimuksen teki opinnäytetyön tekijä, ja se toteutettiin Microsoft Forms -kyselyllä, mikä oli avoinna kuukauden ajan heinäkuussa 2023. Kysely sisälsi sekä valmiita vastausvaihtoehtoja kysymyksiin, että avoimia vastausmahdollisuuksia, joihin vastaaja sai

vastata omin sanoin. Kysely oli kohdistettu Pohjois-Pohjanmaan kylien kylätoimijoille sekä kylien asukkaille. Kyselyä levitettiin eteenpäin kohderyhmälle Pohjois-Pohjanmaan Kylien kautta, sillä heillä on hyvät verkostot ja kontaktit kyliin. Sen lisäksi kysely jaettiin Maaseudun Sivistysliiton sosiaalisessa mediassa. Kyselyyn odotettiin vastauksia eri puolilta Pohjois-Pohjanmaata, jotta saataisiin kattava kuva kylien jakamistaloudesta.

Pohjois-Pohjanmaan Kylien (n.d.-a) toiminta-alue on jaettu kahdeksaan seutukuntaan, jotka ovat Koillismaan alue, Oulunkaaren alue, Oulun eteläinen alue, Raahen alue, Ylivieskan alue, Nivala-Haapajärven alue, Haapaveden-Siikalatvan alue sekä Oulun alue. Tavoitteena kyselyssä oli saada vähintään yksi vastaus jokaisesta seutukunnasta. Kyselyn tueksi toteutettiin kolme haastattelua, joihin haastateltavat valikoituivat kylistä, joissa tiedettiin olevan aktiivista kyläyhdistystoimintaa. Haastateltavien valitsemisessa hyödynnettiin Maaseudun Sivistysliiton sekä Pohjois-Pohjanmaan Kylien työntekijöiden tietämystä alueen kylistä. Haastatteluilla perehdyttiin tarkemmin kolmen eri tutkimusalueen kylän jakamistalouden nykytilaan, sekä selvitettiin yksityiskohtaisemmin tulevaisuuden mahdollisuuksia ja toiveita jakamistalouden suhteen.

Kuva 2. Pohjois-Pohjanmaan Kylien seutukunnat (Pohjois-Pohjanmaan Kylät, n.b.-a).

1.	Koillismaan alue	5.	Ylivieskan alue
2.	Oulunkaaren alue	6.	Nivala-Haapajärven alue
3.	Oulun eteläinen alue	7.	Haapaveden-Siikalatvan alue
4.	Raahen alue	8.	Oulun alue

5 Tulokset

Tutkimus suoritettiin kaikille avoimella kyselyllä, sekä kolmella haastattelulla. Kysely oli avoinna kuukauden ajan, ja vastauksia saatiin 18 kappaletta. Vastausmäärä on hieman pieni, eikä vastausta saatu kaikista kohdealueen kahdeksasta seutukunnasta. Vastauksien kylät jakautuivat viiden seutukunnan alueille. Kuitenkin kokonaisuudessaan vastausjakauma hajautui lähes koko Pohjois-Pohjanmaan alueelle, joten vastauksilla saatiin kartoitettua Pohjois-Pohjanmaan kylien tilannetta opinnäytetyöhön riittävällä tarkkuudella. Seutukunnat

joista saatiin vastauksia, olivat Koillismaan alue, Oulunkaaren alue, Oulun eteläinen alue, Raahen alue sekä Haapaveden-Siikalatvan alue. Kyselyyn saatiin vastauksia kolmestatoista eri Pohjois-Pohjanmaan kylästä.

5.1 Jakamistalous Pohjois-Pohjanmaan kylissä tänä päivänä

Kyselyyn vastasi kahdeksantoista henkilöä, joista kaksitoista kertoi olevansa kyläaktiiveja ja kahdeksan asukkaita. Kyselyyn toivottiin vastauksia sekä kyläaktiiveilta jotka todennäköisesti ovat tietoisia kyläyhdistysten tai kylissä toimivien muiden tahojen jakamistalouteen liittyvistä mahdollisuuksista, sekä asukkailta, jotta saadaan tietoa myös henkilöiltä, jotka eivät ole yhtä aktiivisessa roolissa kylätoiminnassa mukana. 50 % vastaajista (9 henkilöä) kertoi kylällä mahdollistettavan jakamistaloutta, tai heidän itse sitä harjoittavan. 8 henkilöä (44 %) vastasi, ettei harjoita itse tai kylän toimesta jakamistaloutta. Ja yksi vastaajista ei osannut sanoa harjoittaako tai mahdollistetaanko jakamistaloutta kylällä.

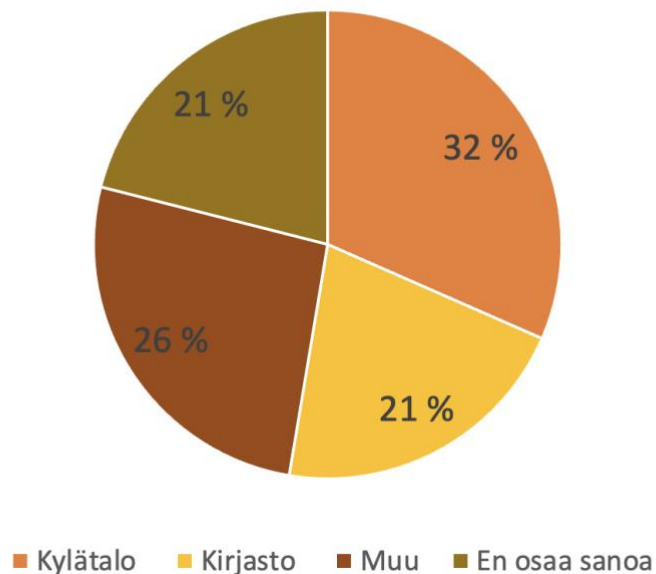
Vastauksista huomattiin kyläyhdistyksen rooli jakamistalouden mahdollistajana.

Kyläyhdistykset ja -seurat tarjoavat vuokralle tai lainalle tilojaan, astiastoja, kahvinkeittovälineitä, tapahtumateltoja, pöytiä ja tuoleja sekä muita pientavaroita. Lisäksi joissain kylissä kyläyhdistykseltä on lainattavissa tai vuokrattavissa klappikone, puuntyöstövälineitä, kuntosalin käyttömahdollisuus, puutarhavälineitä ja yhdistykset sekä -seurat järjestävät erilaisia talkoita kyläläisille. Myös muut kuin kyläyhdistykset tarjoavat yhteiskäyttö-, vuokra-, tai lainausmahdollisuuksia. Useampi vastanneista kertoi harjoittavansa tavaroiden sekä työkoneiden, kuten maatila- tai maatalouskoneiden, lainaamista naapureiden ja tuttavien kanssa. Myös työapua sekä eläintenhoitoa tarjotaan tutuille. Kaksi vastaajista kertoi, ettei jakamistalouden harjoittamiselle ole heillä itsellään tarvetta.

Kylätalo osoittautui kyselyssä suosituimmaksi (32 %) paikaksi lainata tai vuokrata erilaisia tavaroita. Kuitenkin myös kirjasto (21 %) ja muut paikat (26 %) saivat lähes yhtä monta vastausta (kuva 3). 21 % vastaajista ei osannut sanoa mistä asukkaat voivat lainata tai vuokrata tavaroita.

Kuva 3. Vastausjakauma lainaamisen tai vuokraamisen mahdollistavista paikoista kylillä.

Mistä asukkaat voivat lainata tai vuokrata tavaroita kylällä?

Kysely osoittaa, että jakamistaloutta mahdollistetaan tällä hetkellä kylissä jonkin verran, ja se tapahtuu lähinnä kyläyhdistyksen toimesta. Lainattavat ja vuokrattavat tavarat ovat pääosin astioita ja pöytiä sekä tuoleja, ja joissain kylissä myös isompia työvälineitä. Esimerkiksi harrastusvälineitä ei raportoitu pystyvän lainaamaan tai vuokraamaan mistään vastanneista kylistä.

Useampi vastaajista totesi kylällään naapuriavun olevan toimivaa, ja aktiivinen kyläyhdistystoiminta sekä ystävälliset ja avuliaat kyläläiset auttavat toisiaan mielellään. Yksi vastaajista kertoi kylällä toimivasta WhatsApp-ryhmästä, jossa voi pyytää apua ja laittaa sen kautta kiertoon tavaroita. Myös vuokraamista on kylillä harjoitettu ja todettu toimivaksi tavaksi hyödyntää kylältä löytyvää kalustoa.

5.2 Jakamistalouden haasteet

Kyselyssä oli mahdollista kertoa myös omin sanoin kylänsä jakamistaloudesta. Kysely oli saanut vastaajia miettimään näitä asioita, ja yksi vastaajista totesikin, että kehittämisen paikka kylällä tässä asiassa olisi. Yksi vastaajista kertoi kyläyhdistyksen ottaneen koppia ja lähteneen edistämään jakamistaloutta kylällä. Kuitenkin hankintojen kustannukset sekä resurssipula ovat olleet alkumetrioiden haasteina. Kyläyhdistysten taloudelle isot tai

samanaikaiset hintavammat hankinnat voivat olla mahdottomia ja niille voi olla vaikeaa saada rahoitusta.

Vaikka yleensä ajatellaan pienissä kylissä kaikkien tuntevan toisensa ja naapuriavun kukoistavan, tuli myös tästä eriaviä mielipiteitä. Eräs vastaajista kertoi, ettei naapurusto tunne juurikaan toisiaan, ja kylän talot ja tilat pärjäävät pitkälle riippumatta muista. Myös kyläilykulttuurin puute on asettanut kynnyksen korkealle lähteä pyytämään apua tai lainaamaan kalustoa, mitä kuitenkin kyläläisiltäkin löytyisi. Vastaajan mukaan mieluummin on lähdetty toiselle kylälle hakemaan lainaksi peräkärry, traileri tai muu työväline tutuilta henkilöiltä kuin vuokrattu omalta kylältä. Vastauksista kävi ilmi myös kyläläisten omavaraisuus kaluston suhteen, mikä vähentää tarvetta lainata tai vuokrata niitä naapureilta.

5.3 Jakamistalouden kehittämistoiveet

Kylillä harjoitettavan jakamistalouden ydintarpeita ovat tavarat ja työvälineet, jotka myös tarvitsevat tilan säilyttämistä varten. Tällainen tila sopii useimmiten kylätalolla olevaksi, jossa myös tavaroiden vuokraus ja lainaus toteutetaan. Tässä opinnäytetyössä tällaisesta paikasta puhutaan jakamistalouden keskuksena. Jakamistalouden keskus on paikka, johon jakamistalouden palvelut on kylällä keskitetty.

Kyselytutkimuksessa selvitettiin nykytilanteen lisäksi myös toiveita, millaisille asioille kylällä olisi tarvetta ja millaisia tavaroita kyläläiset voisivat haluta vuokrattavaksi, lainattavaksi tai yhteiskäyttöön. Tähän aiheeseen liittyen vastauksia ja ehdotuksia saatiin paljon, joten jakamistalouden hyödyntämiseen kylissä löytyisi kiinnostuneita asukkaita. Taulukkoon 1 on koottu kyselyyn vastanneiden toiveita ja ehdotuksia yhteiseen käyttöön hankittavista tavaroista.

Taulukko 1. Lainattavaksi, vuokrattavaksi ja yhteiskäyttöön toivottuja tavaroita sekä palveluita.

Työvälineet ja pienet koneet	Sirkkeli, klapikone, työkaluja, moottorisaha, raivaussaha, harvoin tarvittavat työkalut, peräkärry, kalastusvene
Isot koneet	Traktori, peltotyökone, kaivinkone, auto

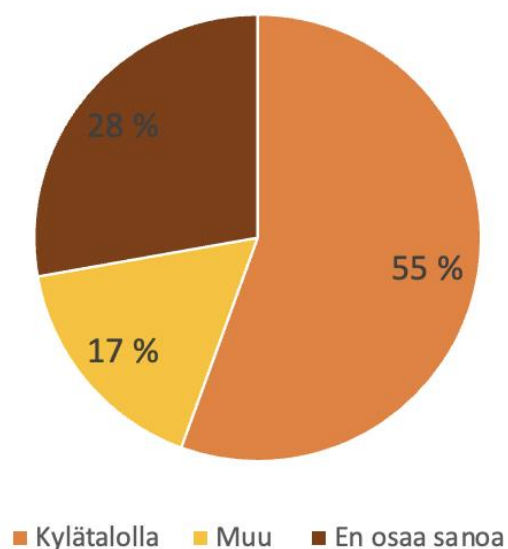
Muut tavarat	Kangaspuut, painepesuri, ompelukone, tekstiilipesuri, juhla-astiasto, savustin, tapahtumateltilta, grilli, harrastusvälineet
Palvelut ja tilat	Yhteiskuljetukset, työpaja yhteistä tekemistä varten

Näistä toiveista ja tarpeista voidaan huomata, että tarve olisi nimenomaan harvoin tarvittaville hintaville asioille, joiden omistaminen itse ei ole välttämätöntä. Juuri tällaisille tavaroille vuokraus- ja lainauspalvelut voisivat olla kannattava vaihtoehto, mutta ne vaativat tahon joka niiden käyttöä koordinoi, sekä alkuinvestoinnin. Kuitenkin yksi vastaajista kertoi, että lainattavat tai vuokrattavat tavarat tulevat usein takaisin epäkunnossa, ja korjaajia on hankala löytää. Tämä on tilanne, joka on hyvä ottaa huomioon jakamistalouden palveluita tarjottaessa, ja miettiä etukäteen vastuutaho tavarain hajotessa.

Viisi vastaajaa (28 %) vastasi kylän olevan kiinnostunut kehittämään jakamistalouttaan ja mahdollistamaan jakamistalouden keskus kyläläisten käyttöön. Loput vastaajista (72 %) ei osanneet sanoa onko jakamistalouden kehittämiseksi tarvetta tai halukkuutta kylällä. Suurimman osan vastaajista (55 %) mielestä kylätalo olisi paras paikka jakamistalouden keskukselle (kuva 4). 28 % vastaajista ei osannut sanoa mikä paikka kylällä voisi olla hyvä tällaiselle. Vaihtoehto muu sai myös jonkin verran (17 %) ääniä.

Kuva 4. Vastausjakauma jakamistalouden keskuksen sijainnista kylällä.

Missä jakamistalouden keskus voisi olla?

28 % vastaajista oli sitä mieltä, että kylältä löytyisi toimija, joka voisi lähteä organisoimaan ja kehittämään jakamistaloutta kylän asukkaille, loput 72 % vastasivat, etteivät osaa sanoa löytyykö kylältä tällaista toimijaa. Kaikki ehdotetut tahot jakamistalouden organisointiin olivat joko kyläyhdistyksiä tai kylätoimikuntia.

5.4 Haastattelututkimuksen tulokset

Kyselytutkimusta täydennettiin kolmella haastattelulla, jotka toteutettiin Microsoft Teamsin välityksellä. Haastateltavat olivat eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata sijaitsevien kyläyhdistysten ja -seurojen puheenjohtajia ja kylien asukkaita. Haastateltavat sekä heidän edustamansa kylät on anonymisoitu taulukon 2 mukaan kylien ja henkilöiden tunnistettavuuden ehkäisemiseksi.

Taulukko 2. Haastateltavat ja heidän edustamansa kylät.

Haastateltava A	Haastateltava B	Haastateltava C
Kylä 1	Kylä 2	Kylä 3

5.4.1 Jakamistalouden nykytila

Haastateltavat kertoivat kaikissa kylissä harjoitettavan jakamistaloutta edes jonkin verran. Kylissä oli resurssien suhteen keskenään erilaiset mahdollisuudet jakamistalouden harjoittamiseen, mikä näkyi tämän hetkessä jakamistalouden tilanteessa. Kylässä 1 haastateltava A kertoi olevan jakamistaloutta, vaikkei toiminnasta sanaa jakamistalous käytetäkään, vaan kylällä puhutaan kiertotaloudesta. Kylällä 1 kyläyhdistyksen toimesta jakamistaloutta on mahdollistettu vain vähän, sillä kyläyhdistys ei omista kylätaltoa tai muuta omaa tilaa esimerkiksi tavaroiden säilyttämistä varten. Kuitenkin muutamia kyläyhdistyksen omistuksessa olevia tavaroita on kyläläisten mahdollista saada vuokrattua omaan käyttöön. Näitä ovat telta, tuolit sekä grilli ja kaasut. Kylässä 2 haastateltava B kertoi aluksi, ettei kyläyhdistyksen puolelta jakamistaloutta juurikaan mahdollisteta, vaan kylällä toimiva jakamistalous on ainoastaan yksityisten ihmisten välistä. Kuitenkin hieman myöhemmin hän totesi, että kyläyhdistykseltä on mahdollista vuokrata tiloja sekä astiastoja. Haastateltava B:n mukaan kyläläiset hyödyntävät näitä kuitenkin hyvin vähän. Tämä esimerkki havainnollistaa sitä, ettei olemassa olevaa jakamistaloutta tai sen mahdollisuuksia välttämättä tunnusteta ja

osata hyödyntää. Kylässä 3 on haastateltava C:n mukaan mahdollista vuokrata kyläyhdistyksen kautta paljonkin eri asioita, kuten kylätalon ja vanhan koulurakennuksen tiloja, sekä tarvikkeita kuten astiastoja, pöytäliinoja, lumenpudotinta, räystäskourun puhdistajaa, termoskannuja ja varastotilaa. Kyläyhdistys on myös rakentanut kuntosalin, joka on kyläläisten käytettävissä vuorokauden ympäri. Sen kunnossapidosta vastaavat kuntosalin käyttäjät siivoamalla omatoimisesti ja kunnostamalla yhdessä. Kuten monissa kylissä, kertoivat kaikki haastateltavat myös heidän edustamissa kylissään olleen ennen osuuskuntatoimintaa, jonka omistamaa maatalouspuolen koneistoa, esimerkiksi puima- ja kylvökoneita, on tarjottu lainaksi. Haastateltava A kertoi, että ennen koronaa kyläyhdistys sai kipinän toimintansa kehittämiseen, ja esimerkiksi kiertotalouteen liittyviä teemapäiviä pidettiin kyläläisille. Kuitenkin koronan tullessa nämä loppuivat. Kylässä 1 mainittiin harjoitettavan kimpakyytejä kyläläisten kesken, jota taas ei muissa haastatteluissa mainittu.

Kaikissa kolmessa haastattelussa kävi ilmi, että kyläyhdistys on luonteva ja aktiivisin taho järjestämään jakamistaloutta kylillä, ja lähes ainoa tällä hetkellä jakamistalouden palveluita edes joissain määrin tarjoava taho. Kylässä 2 mainittiin toimivan myös metsästysseura, jonka tiloja oli yksityisten ihmisten mahdollista vuokrata. Kaikki haastateltavat kertoivat naapuriavun olevan kylillä normaali toimintatapa, sekä muutenkin yksityisten ihmisten väliset tavaroiden ja koneiden lainaamiset.

Kylässä 1 on kyläyhdistyksen verkkosivuilta löydettävissä tiedot vuorattavista tavaroista. Haastateltava A kuitenkin osasi kertoa koronan tulon vaikuttaneen vuokrausmääriin, mutta sen jälkeen vuokrauksen taas piristyneen. Hän uskoo kyläläisten olevan tietoisia kyläyhdistyksen kautta tapahtuvista vuokrausmahdollisuuksista, sillä ne ovat saavutettavissa verkkosivujen kautta. Myös haastateltava B kertoi kyläläisten olevan tietoisia kyläyhdistyksen kautta vuokrattavissa olevista tavaroista, mutta totesi myös, ettei sen markkinointi ja asukkaiden muistuttaminen mahdollisuuksista olisi yhtään huonoksi. Lisäksi haastateltava B mainitsi, ettei kylässä 2 ole juurikaan kesäasukkaita. Tämä voi kertoa myös siitä, ettei ole koettu tarpeelliseksi tiedottaa vuokrattavista välineistä, sillä vakioasukkaat tietävät niistä, tai osaavat kysyä suoraan kyläyhdistykseltä. Myös kylässä 3 haastateltava C kertoi kyläläisten olevan tietoisia varsinkin pitkään vuokrattavissa olleista tiloista ja tarvikkeista.

5.4.2 Kehitystoiveet ja tarpeet

Haastatteluissa selvitettiin nykytilanteen lisäksi millaisia ajatuksia kylillä on tulevaisuudessa jakamistalouden suhteen, sekä kiinnostuksesta jakamistalouden kehittämiseen. Kaikki kolme haastateltavaa olivat sitä mieltä, että kyläyhdistyksen toimintaan voisi sopia jakamistalouden

palveluiden lisääminen ja sen kehittäminen kylällä. Haastateltava B totesi tämän olevan kiinni myös resursseista, sillä kehittäminen vie sekä rahallisia resursseja, että henkilöresurssejakin, jotka ovat tällaisessa vapaaehtoisessa toiminnassa usein hyvinkin rajalliset. Kaikki kolme haastateltavaa olivat sitä mieltä, että looginen taho jakamistalouden kehittämiseen sekä mahdollistamiseen kylissä on kyläyhdistys tai kyläseura. Nykyinenkin jakamistalous toimii kylissä pääosin kyläyhdistysten ja -seurojen kautta, ja jakamistalous palveluna on sellainen, joka sopii yhdistysten ja seurojen toiminnan alle luontevasti.

Haastatteluissa selvitettiin lisäksi sitä, millaisille jakamistalouden palveluille kylissä olisi tarve. Pääosin esille nousseet ovat tavaroita ja työvälineitä, jotka ovat harvoin tarvittavia sekä hintavia hankintoja, tai sellaisia, joiden säilyttäminen vaatii erillisen tai ison tilan. Kylällä 1 haastateltava A nosti esille yhteiskäyttöön tarvittavista välineistä ruohonleikkurin, trimmerin, moottorisahan, lumilingon, traktorin, puimakoneen, sekä yleisesti harvoin käytettäviä muita työvälineitä. Lisäksi hänellä oli ajatuksena pieni lehtien ja kirjojen itsepalvelulainaus- tai vaihtopiste. Haastateltava B:llä oli samanlaisia ajatuksia tarvittavista tavaroista, mutta lisäksi esille nousi myös yhteiskäytössä oleva sähköauto. Muuten toiveet olisivat käytännönläheisiä hyödykkeitä, kuten klappikone. Myös haastateltava C mainitsi samat toiveet kuin aikaisemmatkin, harvoin tarvittavia työvälineitä ja tarvikkeita.

Kylissä 2 ja 3 on kyläyhdistyksellä tai -seuralla kylätalo, joka voisi toimia jakamistalouden keskuksena. Kylässä 1 ei tällaista kylätaloa ole, joten jakamistaloutta ei nykyisillä resursseilla kyetä keskittämään yhteen jakamistalouden keskukseseen. Haastattelussa pyydettiin pohtimaan digitaalista kanavaa yhtenä jakamistalouden mahdollistajana, ja erityisesti kylässä 1 se voisi olla toimiva vaihtoehto, ja ratkaista ongelman varsinaisen jakamistalouden keskuksen puuttuessa. Digitaalisuuden hyödyntäminen tarkoittaisi, että kylällä järjestettävälle jakamistaloudelle luodaan oma digitaalinen alusta, jonka kautta jakamistaloutta mahdollistetaan ja tuodaan kyläläisten saavutettaviin. Tällainen kanava tai alusta voisi olla esimerkiksi WhatsApp-, tai Facebook-ryhmä, jaettu Excel-tiedosto tai tähän tarkoitukseen kehitetty puhelin- tai tietokonesovellus. Digitaalisuuden hyödyntämisen mahdollisuuksista kerrotaan lisää luvussa 6.

Kylässä 2 haastateltava B kertoi, että kylällä toimii aktiivinen kylän yhteinen Facebook-ryhmä. Sen lisäksi kyläyhdistyksellä on omat sosiaalisen median kanavat. Kyläyhdistys myös jakaa joka toinen kuukausi kyläläisille postin mukana kylätiedotteen, jossa on ajankohtaisia kylää ja kyläläisiä koskevia asioita. Haastateltava B pohti, että kyläyhdistys voisi aktiivisemmin hyödyntää jo olemassa olevia kanavia myös kyläyhdistyksen kautta tapahtuvista jakamistalouden mahdollisuuksista tiedottamiseen. Myös kylässä 3 toimii

Facebook-ryhmä sekä kylän verkkosivut, joita voisi hyödyntää jakamistaloudesta tiedottamisessa. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että pelkästään jakamistalouden mahdollistamista varten voisi jatkossa perustaa oman kanavan. Sitä voisivat hyödyntää myös yksityiset ihmiset tarjoamalla omia välineitään vuokrattavaksi sekä kysyä löytyykö tarvitsemiaan välineitä muilta kyläläisiltä lainaksi tai vuokrattavaksi. Näin saataisiin jakamistalous levitettyä myös laajemmalle kuin pelkästään kyläyhdistyksen omistamiin tavaroihin ja tiloihin.

Viimeiseksi haastatteluissa esiteltiin idea valmiiksi kootuista vuokrattavista tavarapaketeista. Taulukkoon 3 on koottu esimerkkejä, millaisia kokonaisuuksia nämä voisivat olla. Haastateltava A:n mielestä tavarapaketit voisivat olla hyvä mahdollisuus lisätä vuokraamisen kiinnostavuutta, kun kaiken tarvittavan saisi yhdellä kertaa ja samasta paikasta. Tällainen kokonaisuuksien hankinta ja säilyttäminen vaatii kuitenkin hyvät tilat, joita kyläyhdistyksellä kylässä 1 ei ole. Haastateltava A kertoi uskovansa erityisesti juhlapaketilla sekä työkaluilla olevan kysyntää tällaisen mahdollisuuden tullessa saataville. Myös haastateltava B:n mielestä tällaisille kokonaisuuksille voisi olla kyläläisillä kiinnostusta. Kylällä 2 on lapsia ja nuoria, joiden harrastusmahdollisuuksia voisi lisätä haastateltava B:n mielestä ehdotetun tyyllisellä harrastuspaketilla. Kylä 3 voisi ottaa myös valikoimiinsa erilaisia paketteja ja kokonaisuuksia, joskin kustannukset välineistön hankinnassa nousevatkin tällä hetkellä liian korkeiksi toteutettaviksi.

Taulukko 3. Haastatteluissa esitellyt ideat tavarakokonaisuuksista.

Kokonaisuus	Sisältö
Tapahtumakärry	Tapahtumakärry sisältäisi tapahtumissa hyödynnettäviä välineitä, kuten teltan, tuoleja, pöydän, grillin, pöytäliinan, A-telineen tms.
Juhlapaketti	Juhlapaketti sisältäisi juhlissa tarvittavia astioita ja koristeita, kuten astiaston, tarjoiluastiat, pöytäliinoja, kynttilänjalkoja tms.
Harrastusvälinepaketti	Sisältäisi erilaisia harrastusvälineitä, kuten sulkapallomailat, SUP-lauta, lumikengät tms.

Työkalupakki	Sisältäisi harvemmin tarvittavia työkaluja, kuten iskuporakone, hitsausvälineet, hiomakoneet tms.
--------------	---

6 Yhteenveto

Tehdyn tutkimuksen perusteella jakamistaloutta harjoitettiin Pohjois-Pohjanmaan kylissä vaihtelevasti, ja kehittämislle oli tarvetta sekä halukkuutta. Kylissä oli tarjolla kyläyhdistysten ja -seurojen kautta jakamistalouden palveluita, mutta niitä ei välttämättä tunnustettu, minkä vuoksi myös mahdollisuuksien hyödyntäminen ei saavuttanut kaikkea potentiaaliaan. Jakamistalouden kehittämiseen suunnitellaan haettavaksi Maaseudun Sivistysliiton toimesta kehittämishanketta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan kylien kanssa. Hanke tulee olemaan vuoden mittainen kehittämishanke, jossa pilotoidaan jakamistalouden palveluiden keinojen kehittämistä kymmenessä Pohjois-Pohjanmaan kylässä. Jos hanke saa rahoitusta, pilotoidaan Pohjois-Pohjanmaan kymmenen pilottikylän avulla jakamistalouden erilaisia mahdollisuuksia, ja tehdään lisäselvitystä alueen jakamistalouden nykytilasta sekä kehitystoiveista. Kyseisen hankkeen jälkeen, voitaisiin hakea laajempi kokonaisuus jakamistalouden kehittämisestä hyödyntäen tässä saatuja tuloksia kehitystyössä ja toimintatapojen valinnassa. Opinnäytetyön lisäksi valmistellussa hankesuunnitelmassa pilotoidaan kymmenen kylän avulla jakamistalouden mahdollisuuksia, digitaalisten palveluiden hyödyntämistä jakamistaloudessa, tavarakokonaisuuksia sekä aineettoman jakamisen keinoja.

6.1 Hankesuunnitelma

Opinnäytetyötä varten tehdystä tutkimuksesta saatiin hyvä käsitys, millaista jakamistaloutta Pohjois-Pohjanmaan kylissä harjoitetaan. Lisäksi tulevaisuuden toiveet ja tarpeet olivat yhteneväisiä, ja niistä oli huomattavissa selkeä tarve: hintavammat, harvoin tarvittavat asiat. Haastatteluissa nousivat esille jakamistalouden kehittämistä rajoittaviksi tekijöiksi tällä hetkellä sekä henkilö- että taloudelliset resurssit. Opinnäytetyön lisäksi tilaajalle valmisteltiin hankesuunnitelma ja hanketta tullaan hakemaan Maaseudun sivistysliiton toimesta lokakuun 2023 loppuun mennessä. Jakamistalouden kehittämishanke tullaan hakemaan Pohjois-Pohjanmaan Ely:ltä. Hankkeen päähakija on Maaseudun sivistysliitto, ja yhteistyökumppani on Pohjois-Pohjanmaan Kylät. Haussa haetaan yhden vuoden mittaista kehittämishanketta, jossa tarkoituksena on perehtyä ja pilotoida tarkemmin jakamistalouden mahdollisuuksia Pohjois-Pohjanmaan alueella, jotta tämän jälkeen voidaan hakea rahoitusta varsinaiseen

pidempään jakamistalouden kehittämishankkeeseen. Haettavassa vuoden mittaisessa niin sanotussa pilottihankkeessa mukaan etsitään 10 pilottikylää, joiden jakamistaloutta lähdetään kehittämään. Näissä kylissä pilotoidaan erilaisia jakamistalouden tapoja ja digitaalisuuden hyödyntämistä, ja syvennyttään vielä opinnäytetyön tutkimusta tarkemmin jakamistalouden tarpeisiin kylissä. Tässä opinnäytetyön luvussa esitellään hankesuunnitelman sisältö toimenpiteiden osalta.

Tässä opinnäytetyössä on selvitetty jakamistalouden nykytilaa ja tarpeita Pohjois-Pohjanmaan kylissä, ja tultu siihen lopputulemaan, että jakamistalouden kehittämiseen olisi tarve sekä mahdollisuuksia. Jakamistalouden kehittämiseen tähtäävälle hankkeelle olisi siis tarve, ja sen hyödyt kylien asukkaille ja yhteisöille merkittäviä. Pääasiallisia teemoja, joita haettavassa hankkeessa tulisi olemaan, ovat investoinnit, toimivan jakamistalouspalvelutoiminnan aloittaminen, digitaalisuuden hyödyntäminen sekä kyläyhdistysten ja kyläseurojen resurssien riittävyyden edistäminen jakamistalouden palveluiden mahdollistamisessa. Hankkeessa tarkoituksena on löytää keinoja, joilla jakamistaloutta voidaan paremmin mahdollistaa kylillä. Tutkimuksen myötä ilmenneisiin tarpeisiin ja toiveisiin kiinnitetään tässä erityisesti huomiota, joten keskittyminen jakamistalouden kehittämisessä kohdistetaan vuokraus-, lainaus- ja yhteiskäyttöpalveluihin tavaroiden osalta. Kuitenkin hankesuunnitelmassa on toimenpiteitä myös aineettomaan jakamiseen, kuten naapuriapuun.

Hankkeeseen valitaan mukaan 10 pilottikylää Pohjois-Pohjanmaan alueelta. Haastatteluissa mukana olleet kylät ovat näistä kolme, ja niiden lisäksi etsitään seitsemän muuta kylää mukaan hankkeeseen kehittämään jakamistalouttaan. Kylien kanssa käydään keskusteluja kyläiltojen muodossa, jonne voivat saapua vapaasti kylässä sekä vakituisesti asuvat, kuin kausiasukkaatkin. Kyläilloissa pohditaan, mitä vuokrattavia ja lainattavia tavaroita tarvitaan kylälle, ja selvitetään, onko sellaisia saatavilla esimerkiksi kyläläisten kautta lahjoitusten muodossa kyläyhdistykselle. Myös kyläyhdistysten taloudelliset resurssit huomioon ottaen voidaan yksittäisiä tavarahankintoja pohtia tässä vaiheessa. Tässä voidaan pohjana hyödyntää opinnäytetyössä selvitettyjä yleisiä hankintatoiveita. Kun kyläkohtaiset tarpeet on selvitetty, tehdään suunnitelma toiminnan käytännön aloittamisesta. Suunnitelman teossa voi hyödyntää taulukon 4 sisältöehdotuksia.

Taulukko 4. Suunnitelman suositeltu sisältö.

Jakamistalouden keskus	Onko kyseessä kylätalo, kenellä on sinne pääsyoikeus sekä onko siellä sopiva tila tavaroiden säilyttämistä ja vuokraus-/lainausliikennettä varten?
Vastuutaho	Onko toiminta kyläyhdistyksen alla, ketä siihen kuuluu, onko vapaaehtoisia henkilöitä riittävästi toiminnan mahdollistamiseksi?
Sopimukset	Vuokrauksen ja lainauksen yhteydessä tulee allekirjoittaa osapuolten välinen sopimus, josta selviää lainattava/vuokrattava tuote, kuka sen omistaa, kuka sen lainaa/vuokraa, lainauksen/vuokrauksen kesto, kuka on vastuussa rikkoutumistilanteessa sekä mitä tapahtuu, jos tavaraa ei palauteta takaisin?
Tiedottaminen ja viestintä	Mistä löytyvät tiedot vuokrauksen/lainauksen mahdollisuudesta ja järjestäjätahosta, hinnasto sekä lainattavissa/vuokrattavissa olevat tavarat?

Jakamistalouden keskuksen tulisi olla keskeisellä paikalla kylällä tai muuten helposti saavutettavissa. Monissa kylissä kyläyhdistys omistaa kylätalon, joka on suositeltu vaihtoehto jakamistalouden keskuksiksi. Kuitenkin lainattavissa ja vuokrattavissa olevien tavaroiden säilyttämisen kannalta kylätalo ei ole aina paras vaihtoehto tähän. Sen vuoksi jakamistalouden keskus tulee valita kyläkohtaisesti. Jos kylätaloa tai muuta soveltuvaa tilaa tälle ei ole, voidaan jakamistaloudessa hyödyntää enemmän asukkaiden aktiivisuutta ja henkilökohtaisia tavaroita, sekä saavuttaa näistä tieto erilaisia digitaalisia sovelluksia hyödyntäen. Lisäksi selvitetään, ottaako kyläyhdistys tästä vetovastuun, ja ketkä tähän vastuuryhmään kuuluvat. Koska kyläyhdistyksillä on usein henkilöresurssit vähäiset, on suunnittelulla suuri rooli siinä, ettei kenenkään yksittäisen henkilön tarvitse olla kiinni toiminnassa 24/7, vaan lainaus ja vuokraus saadaan toimimaan sujuvasti. Näihin pyritään löytämään vaihtoehtoisia toimintatapoja joita pilotoidaan pilottikylissä hankkeen aikana. Ratkaisuksi voidaan ehdottaa esimerkiksi viikkovuokria, mikä tarkoittaa, että valittuna päivänä, esimerkiksi sunnuntaisin, tapahtuu kaikki lainaus ja vuokraus tulevalle viikolle. Näin vuokraus- ja lainauspalvelu sitoisi vain yhtenä päivänä henkilöresursseja ja laina-aika olisi

selkeä yhden viikon mittainen. Toinen vaihtoehto olisi esimerkiksi avainkoodilla suojatut tilat, joihin vain tavarain lainaaja saa pääsykoodin noutaakseen sovitut välineet.

Vuokrauksesta tai lainauksesta olisi hyvä tehdä kirjallinen sopimus, jonka allekirjoittaa kumpikin osapuoli. Näin ollen kaikille on selvää, mitä tapahtuu ja kuka on vastuussa, esimerkiksi tavaran rikkoutuessa, tai kun se on huollon tarpeessa. Sopimuksessa on hyvä myös olla osapuolten nimet, lainatut tai vuokratut tuotteet sekä laina-ajan kesto. Tutkimuksessa nousi esille yhdestä vastauksesta, että lainatut tavarat saattavat useinkin päätyä vastaajan kokemuksesta takaisin rikkoutuneina. Tähän yksi mahdollisuus on lainaustilanteissa maksettava pantti. Pantti voi olla kaikille yhteinen kiinteä hinta, tai tietty prosenttiosuus vuokraushinnasta. Pantin saa takaisin palauttaessa lainatun tai vuokratun välineen, mutta sen rikkoutuessa panttia ei palauteta, vaan se käytetään tuotteen korjaamiseen tai uuden hankintaan. Tähän voidaan hankkeessa kehittää myös muita vaihtoehtoisia toimintatapoja. Jotta jakamistalouden keskus pääsee vauhtiin ja toiminta käynnistymään, on toiminnasta ja palveluista tiedotettava asukkaille. Kaikki vuokrattavissa tai lainattavissa olevat tavarat on hyvä olla listattuna esimerkiksi verkkosivuille, jotta lista on kaikkien nähtävillä ja muutosten tullessa helposti päivitettävissä. Vuokraus- ja lainausmahdollisuuksista on hyvä muistuttaa myös muutaman kerran vuodessa esimerkiksi postin kautta jaettavassa kylätiedotteessa.

Hankkeen aikana selvitetään ja pilotoidaan mahdollisia erilaisia digitaalisia alustoja hyödyntäviä palveluita. Nämä voivat helpottaa vuokrauksen ja lainauksen piirissä olevien tavaroiden löytämistä ja saatavuuden selvittämistä. Digitaaliset vaihtoehdot voivat olla keino edistää jakamistalouden palveluita myös sellaisilla kylillä, joissa ei ole mahdollisuutta yhteiseen jakamistalouden keskuksen. Sen sijaan jokainen kylän asukas voisi itse ilmoittaa omistamiaan työkaluja, tai muita tarvikkeitaan lainauksen ja vuokrauksen piiriin, ja näin ollen jokainen kylän asukas voisi myös selvittää löytyisikö tarvitsemaansa välinettä lainaksi joltain kylän asukkaalta. Tällaisia digitaalisia kyläläisiä yhdistäviä vaihtoehtoja ovat esimerkiksi WhatsApp -ryhmä tai Facebook -ryhmä. Ryhmien luominen on helppoa, ja mukaan saavat liittyä kaikki halukkaat. Ryhmien lisäksi yksi hyödynnettävä vaihtoehto on Excel tai muu taulukko-ohjelma, johon voidaan listata kylältä löytyviä lainattavia tai vuokrattavia välineitä, sekä yhteystiedot, kuka kyseisen asian omistaa. Näin ollen tarpeen tullessa voivat kyläläiset ottaa suoraan yhteyttä lainaajaan. Hankkeen aikana selvitetään lisäksi oman puhelinsovelluksen valmistuksen mahdollisuutta, mikä palvelisi tätä tarkoitusta. Digitaalisia vaihtoehtoja pilotoidaan hankkeen aikana vähintään kahdessa pilottikylässä.

Maallemuuttaja 2030 -hankkeessa (6/2019-12/2021) edistettiin Päijät-Hämeen maaseutujen jakamistaloutta sekä kehitettiin uusia hyviä toimintamalleja. Hankkeessa pilotoitiin tapahtumakärry -konseptia, kuntapyöriä sekä tavaralainaamaa. (LAB-Ammattikorkeakoulu, n.d.) Tästä tapahtumakärry -konseptista otettiin inspiraatiota myös tähän hankesuunnitelmaan. Tutkimuksessa selvitettiin, voisiko kylä kiinnostaa tavarakokonaisuudet, jonka sisällöstä olisi hyötyä kokonaisuudessaan erilaisissa tilanteissa ja tilaisuuksissa. Tavarakokonaisuudet saivat myönteisiä vastauksia, ja sen ajateltiin olevan sopiva mahdollinen toimintamalli tavaravuokrauksen piiriin. Ehdotettuja tavarakokonaisuuksia olisivat esimerkiksi tapahtumakärry, juhlapaketti, harrastusvälinepaketti sekä työkalupakki. Lue lisää näistä tavarapaketeista taulukosta 3. Hankkeen aikana pilotoidaan tavarapakettikokonaisuuksia vähintään kahdessa pilottikylässä.

Aineetonta jakamista on muiden auttaminen ja tiedon lisääminen. Hankkeessa edistetään myös aineettoman jakamisen keinoja, ja pyritään saamaan näitä aktiiviseksi osaksi kylätoimintaa. Aineettoman jakamisen keinoja voivat olla esimerkiksi naapuriapu, lastenhoitoringit, kotitalousringit, peliporukat, kimppekärryt, vanhusten avustaminen, huoltoringit ja erilaiset muut yhteistyön mahdollisuudet. Näiden mahdollistamiseen luodaan esimerkiksi omat digitaaliset kanavat. Hankkeen aikana aloitetaan toiminta aineettoman jakamisen mahdollistamiseksi vähintään kahdessa pilottikylässä.

Toimenpidekokonaisuuksien lisäksi hankkeessa selvitetään kyläyhdistysten mahdollisuuksia saada rahoituksia hankintoihin, ja autetaan tarvittaessa hakemusten kanssa. Tämän lisäksi kyläyhdistyksiä neuvotaan jakamistalouden palveluiden viestinnässä ja markkinoinnissa, ja löydetään niille soveltuvat kanavat viestintään. Määrälliset tavoitteet hankkeessa ovat: 10 pilottikylää joissa käynnistetään jakamistalouden palvelut, 2 kylää digitaalisten palveluiden hyödyntäjinä, 2 kylää aineettoman jakamisen hyödyntäjinä ja 2 kylää tavarapakettikokonaisuuksien hyödyntäjinä. Hankkeen tuloksena saadaan kehitettyä kylissä tapahtuvaa jakamistaloutta, ja selvitettyä jatkohanketta varten tarkempia tietoja jakamistalouden toimivista toimintamalleista. Jakamistalouden hyödyntämiseen soveltuvia digitaalisia palveluita löydetään ja pilotoidaan osana jakamistalouden palveluita.

6.2 Johtopäätökset

Sekä haastattelu- että kyselytutkimuksessa nousi esille jakamistalouden käsitteen määrittely sekä tulkinta, miten se eroaa kiertotaloudesta, ja onko jakamistalous sitä mitä kylissä on harjoitettu jo hyvin kauan sitten. Esille nousi myös se, ettei kylissä harjoitettuja jakamistalouden muotoja tunnusteta, tai olemassa olevia mahdollisuuksia hyödynnetä niiden

koko potentiaalilla. Jotta jakamistaloutta voidaan lähteä kehittämään, on tunnistettava olemassa olevan jakamistalouden tilanne, ja sitä lähdettiin tässä opinnäytetyössä myös edistämään. Useissa tutkimuksen tavoittaneissa kylissä oli jonkinlaista jakamistaloutta olemassa, vaikkei sitä itse kaikki hyödyntäneetkään. Pohjois-Pohjanmaan kylissä pääosin kyläyhdistys tai -seura oli taho, joka jakamistaloutta mahdollisti niin vakio- kuin kesäasukkaillekin. Kuten haastatteluista nousi esille, saattoi aluksi kysyttäessä olla vaikea lähteä luettelemaan kylällä tapahtuvia jakamistalouden muotoja, mutta mitä pidemmälle haastatteluissa päästiin, alkoivat haastateltavat tunnistamaan nykyisiä jakamistalouden muotoja kyliltään. Jakamistaloudella on kuitenkin pitkä historia maaseuduilla, ja käsite varsin uusi, jonka vuoksi sitä saattaa olla vaikeaa tunnistaa. Ensisijaista olisi siis aloitettaessa kehittäminen selvittää mitä jakamistalous tarkoittaa, sekä tunnistaa, mitä se pitää sisällään.

Kun tutkittiin, millaiselle jakamistaloudelle konkreettisesti kylissä olisi tarvetta, nousi esille tavaroiden vuokraaminen tai lainaaminen. Odotusten mukaisesti erityisesti harvoin tarvittavat ja kalliit työvälineet toistuivat vastauksissa useasti. Taloudellisesti ei kaikkien ole mahdollista hankkia hintavia työvälineitä, tai muita tarvittavia tavaroita omaan käyttöön, mutta vuokrauspalvelu voisi lisätä myös näiden henkilöiden mahdollisuutta päästä hyödyntämään välineistöä. Resurssiviisauden näkökulmasta myös luonnonvaroja säästyy, kun jokaisen ei tarvitse hankkia kaikkia omaksi, vaan yhdellä tai muutamalla tavaralla saadaan täytettyä useampien ihmisten tarpeet. Kyläyhdistysten rooli maaseuduilla on merkittävä, ja ne ovatkin useimmiten tahoja, jotka edistävät eniten kylien sosiaalista elämää ja kehittävät toimintaa. Haastatteluista kävi ilmi, että kyläyhdistykset olisivat luonnollisimpia tahoja ottamaan vastuulleen jakamistalouden kehittämistä ja sen mahdollistamista kyläläisille. Tämä tarkoittaisi, että kyläyhdistys tai -seura tekisi investoinnit tarvittavan välineistön suhteen, ja organisoisi sekä toteuttaisi vuokraus- ja lainauspalvelun. Kyläyhdistyksillä on kuitenkin rajalliset sekä henkilö- että taloudelliset resurssit, jotka rajoittavat tällaisten hankintojen määrää, tai tekevät alkuinvestoinnit mahdottomiksi. Opinnäytetyön lisäksi tehtävässä hankesuunnitelmassa otetaan kantaa, ja selvitetään tapoja rahoittaa kyläyhdistysten investointimahdollisuuksia vuokraus- ja lainauspalvelujen mahdollistamiseksi.

Kun puhutaan esimerkiksi tilojen, tavaroiden tai työkalujen hyödyntämisestä jakamistalouden palveluina, on myös sovittava vastuutaho välineistön rikkoutumis-, katoamis- tai huollontarpeen tapauksissa. Kyselytutkimuksessa yksi vastaajista kertoi, että lainattu tavara saapuu usein rikkoutuneena takaisin, ja sen huolto vaatii ammattilaista, jota on usein vaikea pieneltä paikkakunnalta löytää. Vastuutaho tulee olla selvä lainaamis- ja vuokrauspalveluja järjestävän tahon sekä asiakkaiden välillä, ja tämä voidaan varmistaa molempien osapuolten allekirjoitettavalla sopimuksella. Myös panttiratkaisu voi olla vaihtoehto, jolloin vuokrauksen

yhteydessä maksetaan pantti, joka palautetaan takaisin vuokrauksen päätyttyä. Näin vuokratun välineen rikkoutuessa panttimaksua ei palauteta, vaan se voidaan hyödyntää laitteen korjaukseen.

Haastattelututkimuksessa selvitettiin lisäksi kiinnostusta digitaalisuuden hyödyntämisen mahdollisuudesta jakamistalouden kehittämisessä ja laajentamisessa kyläyhteisöissä. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että digitaaliset alustat voisivat sopia palvelujen kehittämiseen ja tietojen saavutettavuuteen, sekä samalla osallistaa asukkaita itse olemaan osa jakamistalouden palvelujen tuottajia sekä hyödyntäjiä. Monilta kyliltä löytyy sosiaalisen median kanavia jo valmiiksi, kuten verkkosivut tai Facebook-sivut ja -ryhmät. Näitä olisi mahdollista hyödyntää tietoisuuden levittämisessä, ja markkinoinnissa.

Hankesuunnitelmassa esitettiin myös muita vaihtoehtoja digitaalisuuden hyödyntämisestä. Näitä ovat esimerkiksi tähän tarkoitukseen kehitetyt tietokone- ja puhelinsovellukset, eri sosiaalisen median kanavia hyödyntävät ryhmät, tai verkkosivustot. Digitaalisuuden hyödyntämisen ideana on saavuttaa sekä palvelujen tarjoajia, että palvelujen tarvitsijoita lähemmäs toisiaan ja näin mahdollistaa myös yksityisten ihmisten osallistuminen palvelujen tarjoajien roolissa. Esimerkiksi aiheen ympärille perustetun Facebook-ryhmän kautta olisi mahdollista pyytää tai tarjota apua tai välineitä. Tällaisia ryhmiä on jo olemassa joillakin asuinalueilla pääkaupunkiseudulla, mutta ne voisivat soveltua hyvin myös maaseutujen kyliin.

Tällä hetkellä tunnistettuja ja tarjottuja vuokraus-, lainaus- ja yhteiskäyttöpalveluja, joita kyläyhdistykset Pohjois-Pohjanmaan kylissä tarjoavat, ovat pääosin juhlatiloja, tapahtumatiltoja ja astiastoja. Kuitenkin valikoimiin mahtuisi laajemminkin erilaisia hyödykkeitä, joille ihmisillä on satunnainen tarve. Kyläyhdistysten tarjoamat lainaus- ja vuokrausmahdollisuudet ovat paljon riippuvaisia henkilö- ja taloudellisista resursseista, mutta tutkimuksissa esille nousi myös isona tekijänä jakamistalouden keskuksen rooli. Tavaroiden lainaamisen ja vuokraamisen mahdollistamiseksi on välineillä oltava jokin säilytyspaikka organisoivan tahon puolelta, ja se tällä hetkellä usein on kylätalo. Kuitenkaan kaikissa kylissä ei ole erillistä kylätaloa tai muuta tilaa, jossa olisi mahdollisuutta säilyttää isompaa määrää välineistöä. Tällöin ratkaisuja voidaan pyrkiä löytämään digitaalisuuden keinoja lisäämällä. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön avulla on saatu alustava kuva jakamistalouden tilanteesta Pohjois-Pohjanmaalla, ja suunnitellun hankkeen avulla pystytään löytämään uusia keinoja ja kehittämään jakamistaloutta yhä toimivammiksi palveluiksi kylissä.

Lähteet

4H. (n.d.-a). *Organisaatio*. <https://4h.fi/4h-jarjesto/organisaatio/>

4H. (n.d.-b). *Strategia*. <https://4h.fi/4h-jarjesto/jarjeston-toiminta/strategia/>

4H. (n.d.-c). *Työ ja yrittäjyys*. <https://4h.fi/tyo-ja-yrittajyys/>

Elävä perintö. (n.d.). *Talkooperinne*. <https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Talkooperinne>

Hyvärinen ym. (n.d.). *Haastattelut*.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Harmaala, M-M., Toivola, T., Faehnle, M., Manninen, P., Mäenpää, P. & Nylund, M. (2017). *Jakamistalous*. Alma Talent Oy.

Jakamistalous.fi. (n.d.). *Jakamistalous*. <https://www.jakamistalous.fi>

Kivijakoa, J. (2022). *Bio- ja kiertotalouden alueellinen kehittäminen ja case-alueiden nykytila*. [diplomityö, Oulun Yliopisto]. <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/21394/nbnfioulu-202211153584.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LAB-Ammattikorkeakoulu. (n.d.). *Maallemuuttajat 2030*.

<https://lab.fi/fi/projekti/maallemuuttajat2030>

Maaseudun Sivistysliitto. (n.d.-a). *Tehtävämme*. <https://msl.fi/tietoa-meista/tehtavamme/>

Maaseudun Sivistysliitto. (n.d.-b). *Historia*. <https://msl.fi/tietoa-meista/historia/>

Maaseudun Sivistysliitto. (n.d.-c). *Ota yhteyttä*. <https://msl.fi/ota-yhteytta/>

Mäenpää, P. (2020). *Kansalaislähtöinen jakamistalous*. Työ- ja elinkeinoministeriö.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/326242/TEM_oppaat_3_2020_FI_Kuluttajat_ja_kansalaiset_jakamistaloudessa_09112020_69.pdf?sequence=1

Pohjois-Pohjanmaan Kylät. (n.d.-a). *Toimintamme*. <https://www.ppkylat.fi/tutustu-toimintaamme/>

Pohjois-Pohjanmaan Kylät. (n.d.-b). *Kylät seutukunnittain*.
<https://www.ppkylat.fi/seutukunnat-ja-kylat/>

Pohjois-Pohjanmaan liitto. (n.d.). *Tietoa maakunnasta*. <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/tietoa-maakunnasta/>

Saranne, M. (2016). *Jakamistalous – resurssiviisasta etäisyyksien hallintaa*. Lumen 3/2016 TEEAMA-ARTIKKELI.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/119685/Saranne+Lumen-lehti+3-2016.pdf?sequence=1>

Savolahti, H. (n.d.). *Kiertotalouden ympäristöhyödyt*. Kiertotalous-Suomi.
<https://kiertotaloussuomi.fi/tieto/hyodyt/ekologiset-hyodyt-ymparistohyodyt/>

Sjöblom, P. & Virsu, V. (2021). Kiertotalous -sanan tunnettuus ja merkitystulkinnat. *Puhe Ja Kieli*, 41(4), 266. <https://journal.fi/pk/article/view/113853/67162>

Sjöstedt, M. (26.6.2018). *Mitä nämä käsitteet tarkoittavat?* Sitra.
<https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarchoittavat/>

Suomen Kylät. (n.d.-a). *Suomen Kylät ry – Valtakunnallisesti paikallisten puolesta*.
<https://suomenkylat.fi>

Suomen Kylät. (n.d.-b). *Maakunnalliset kyläyhdistykset*. <https://suomenkylat.fi/suomenkylat/verkosto/maakunnalliset-kylayhdistykset>

Suomen Ympäristökeskus. (2019). *Kiertotalous mahdollistaa luonnonvarojen kulutuksen merkittävän vähentämisen*. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/23f07024-e28c-405a-820a-5651c41b5b22/content>

Tembo, B. & Kuosmonen, J. (2021). *Käy kylään. Pohjois-Pohjanmaan kyläohjelma 2021-2025*. <https://www.ppkylat.fi/wp-content/uploads/2021/03/31613304-PP-Kylat-16-siv-esite-3.pdf>

Tertsunen, P. (2016). *Jakamistalouden ympäristöhyödyt*. [kandidaatintyö, Lappeenrannan teknillinen yliopisto].

https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/125367/kandidaatintyö_tertsunen_paavo.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Tieteen termipankki. (n.d.). *Jakamistalous*.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ympäristötieteet:jakamistalous>

Valtioneuvosto. (2012). *Kulttuuria kartalla*. Valtion osarahoittamien kulttuuripalveluiden sijainti ja kulttuurin kustannukset Suomen kunnissa.

Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma

1. Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Opinnäytetyön tutkimusaineistoja ovat kyselytutkimus sekä kolme henkilöhaastattelua. Tutkimusten tulokset säilytetään Teamsissa, johon on pääsy vain yhdellä henkilöllä. Aineisto on näin ollen pilvessä, eikä siihen pääse käsiksi muut henkilöt.

2. Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Kyselytulokset käsitellään ilman henkilötietoja. Haastattelututkimuksen tuloksista ei julkaista henkilötietoja, vaan ne käsitellään anonymisti. Molemmissa tutkimuksissa kysytään vastaajan kylää, mutta opinnäytetyössä ei julkaista haastattelututkimusten kylien nimiä.

3. Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Maaseudun sivistysliitto saa opinnäytetyön käyttöönsä sen valmistuttua.

4. Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Opinnäytetyön tutkimusaineistoa ei luovuteta eteenpäin.

Liite 2. Haastattelukysymykset

1. Asutko edustamassasi kylässä, tai missä roolissa olet mukana sen toiminnassa?
2. Onko kylällä jakamistaloutta? Jos on, millaista?
3. Mikä taho sitä mahdollistaa? Onko kyse yksityisten ihmisten välisestä jakamistaloudesta, vai mahdollistaako myös esimerkiksi kyläyhdistys lainaamista, vuokraamista tai yhteiskäyttöä tavaroiden tai tilojen kautta?
4. Mitä asioita kylällä on mahdollista lainata, vuokrata tai yhteiskäyttää? (Myös naapureilta ja tutuilta lainaaminen kuuluu tähän)
5. Ovatko ihmiset tietoisia näistä mahdollisuuksista? Hyödynnetäänkö niitä?
6. Olisiko kylällä mahdollisesti kiinnostusta tai tarvetta lähteä kehittämään jakamistaloutta vielä pidemmälle?
7. Mitä asioita kylällä voisi olla tarpeellista saada lainauksen, vuokrauksen tai yhteiskäytön piiriin? Millaisille asioille voisi olla tarvetta? (Näitä voi olla esimerkiksi harvoin käytettävät työkalut, ompelukone, astiastot, urheiluvälineet, pelit jne.)
8. Onko kylällä jokin paikka, mikä voisi toimia tällaisena yhteisöllisenä "jakamistalouden keskuksena"? (Esimerkiksi kylätalo, koulu, kirjasto)
9. Toinen vaihtoehto jakamistalouden keskukselle voisi olla luoda jokin digitaalinen kanava, kuten Facebook tai Whatsapp ryhmä, jossa voi tarjota lainalle tai vuokralle omia vähällä käytöllä olevia tavaroita, tai kysyä sellaisia lainaan muilta. Miltä tällainen vaihtoehto kuulostaisi?
10. Voisiko kylällä olla kiinnostusta ja tarvetta erilaisille vuokrattaville tavarapaketeille? Millainen kokonaisuus voisi olla tarpeellinen? Tällaisia voisi olla esimerkiksi tapahtumakärry (telttä, grilli makkaran paistamiseen, pöytä..), juhlapaketti (astiasto, tarjoiluastioita, kynttilänjalkoja, pöytäliinoja..), työkalupakki, harrastusvälinepaketti tai muu haluttu kokonaisuus.
11. Onko kylällä kyläyhdistys tai jokin muu taho joka voisi olla valmis ottamaan vastuulleen tällaisen vuokraus/lainaus palvelun hoitamisen?
12. Vapaa sana jakamistaloudesta teidän kylällä.